

PEDAGOGICAL SKILLS OF IDENTIFYING TALENTED STUDENTS

Ibraymov Iqlas Erejepovich

Doctoral student of Nukus State Pedagogical Institute

Annotation: This article is aimed at studying the cognitive profile iqtidorlity, which is still at the described Stage. Information about the educational environment and the use of new instructional technologies has been provided. We started with the definition of maolada iqtidor, emphasizing that there are higher abilities and opportunities than the middle.

Key words: students, pedagogics, education, cognitive profile, psychology.

Salomatlik tushunchasi turli xil ma'nolarga ega, xususan, bu atama JSST (Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti)ning salomatlik ta'rifida uchraydi. JSST salomatlik g'oyasini "kasallikning yo'qligi emas, balki to'liq jismoniy, ruhiy va ijtimoiy farovonlik holati" deb belgilaydi. Ushbu ta'rifning talqini doimo rivojlanib boradi va to'liq farovonlik holati bo'lishi uchun birinchi navbatda individual farqlarni tan olish va ularni qabul qilishga tayyor bo'lish kerak. Shu nuqtai nazardan, hali ham aniqlanayotgan kognitiv profilni o'rganish qiziq: iqtidorning kognitiv profili. Ushbu kognitiv profil, aslida, uni identifikatsiyalash uchun ham, keyingi qo'llab-quvvatlash va takomillashtirish uchun ham qiyinchilik tug'diradi.

"Iqtidor" atamasi o'z tengdoshlari bilan solishtirganda o'rtacha darajadan yuqori qobiliyat va salohiyatga ega bo'lgan odamlarni belgilaydi. Hozirgi vaqtda yagona ta'rif yo'q va turli mamlakatlar turli xil ko'rsatmalar ishlab chiqmoqda: ba'zilari klinisyenlar uchun, boshqalari esa o'rganish uchun mo'ljallangan.

"Iqtidorlilik" atamasining yagona ta'rifiga murojaat qilish juda qiyin. Eng ko'p qabul qilingan ta'riflardan biri iqtidorli shaxslarni tengdoshlariga nisbatan ma'lum bir vaqtda va tegishli madaniyatning muhim sohalarida ajoyib qobiliyatlarni namoyon etuvchi yoki namoyon qilish potentsialiga ega bo'lgan shaxslar sifatida belgilaydi. Shunday qilib, iqtidorli o'quvchilar kognitiv qobiliyatlarga ega bo'lib, ularni ishlash nuqtai nazaridan yoshi kattaroq shaxslarga o'xshash qiladi. Bu xususiyat rivojlanish yillarida eng aniq namoyon bo'ladi; o'rganishning dastlabki bosqichlarida, aslida, iqtidorli shaxsning qobiliyatlari tengdoshlari guruhiga qaraganda tezroq va rivojlangan. Ta'riflash qiyin bo'lishidan tashqari, "iqtidor" atamasi son-sanoqsiz kognitiv profillarga ham tegishli bo'lishi mumkin. Aslida, atamani ishlatishda ko'pincha chalkashliklar mavjud. Ilmiy

landshaftda aholining o'rtacha ko'rsatkichidan yuqori kognitiv xususiyatlarni o'z ichiga olgan bir nechta atamalar mavjud. Italiya iste'dod va PlusDotationni rivojlantirish assotsiatsiyasi (AISTAP), 2015 yilda, ayniqsa, malakali talabalarni aniqlash uchun quyidagi tasnifni taqdim etdi:

- Talabalarning 5 foizini tashkil etuvchi iqtidorli o'quvchilar ekspert kognitiv baholashdan o'tkaziladi;
- Iqtidorli talabalar: badiiy, musiqiy, kinestetik/tana tili, yetakchilik, hissiy intellekt sohasida iqtidorini namoyon etuvchi talabalar;
- Qo'shimcha iqtidorli: yoshidagi tengdoshlaridan sezilarli darajada yuqori natijalarga erisha oladigan talabalar, bu talabalar aholining 2% ni tashkil qiladi;
- O'rtachadan yuqori malakali talabalar: akademik jihatdan, tengdoshlaridan yuqori va yoshiga nisbatan kutilganidan yuqori natijalarga erisha oladigan talabalar; bu talabalar talabalar sonining taxminan 20% ni tashkil qiladi.

Yana bir qiziqarli ta'rif ta'lim-tarbiyaviy jihatga e'tiborni qaratadi. Darhaqiqat, Stivenning ta'kidlashicha, iqtidorli shaxslar o'ziga xos qobiliyatlarga ega (akademik, intellektual, ijodiy, etakchilik) va tabaqalashtirilgan ta'lim dasturlarini talab qiladi. "Iqtidorli" kognitiv profilni o'ziga xos tarzda aniqlashga bo'lgan son-sanoqsiz urinishlarga qaramay, bu qanchalik murakkab ekanligi ayon bo'ladi. Darhaqiqat, iqtidorli shaxslarni noto'g'ri tushunilgan aholi sifatida belgilang. Adabiyot iqtidorli profilni aniqlash va tavsiflash mumkin bo'lgan mezonlar va xususiyatlarni ishlab chiqishga harakat qilmoqda. Birinchidan, iqtidorlilik tashxis qo'yilishi kerak bo'lgan kasallik emasligi va hozirda uni aniqlash uchun umumiy kelishilgan mezonlar mavjud emasligi ta'kidlanadi. Psikometrik nuqtai nazar iqtidorni tan olishda eng keng tarqalgan istiqboldir. Ushbu fikrga ko'ra, IQ asosiy mezonni ifodalaydi: kamida 120 ball to'plash xalqaro miqyosda ko'pchilik psixologlar va maktablar tomonidan qo'llaniladigan mezondir.

Iqtidorli bolani aniqlashning universal mezonlari yo'qligi ta'kidlangan. Adabiyot turli xil mezonlar va foydalanish uchun ko'rsatmalarga to'la. Bu diagnostik kognitiv profilni aniqlash va o'quv kontekstida tayyorlanish uchun mavjud; biroq rasmiy transvers mezonlarga hali erishilmagan. Italiyada, ilgari ta'kidlanganidek, psixologlar uchun ko'rsatmalar mavjud; o'qituvchilar va o'quv ekspertlari uchun ko'rsatmalar hali ham ishlab chiqilmoqda. Idoraning 2018-yil 15-noyabrdagi 1603-sonli qarori bilan Ta'lim, universitet va ilmiy tadqiqot vazirligi

[22] iqtidorlilik bo'yicha texnik jadval tuzib, quyidagilarni belgilashga qaratilgan: yuqori intellektual salohiyatli o'quvchilar va talabalarga g'amxo'rlik qilish bo'yicha milliy ko'rsatmalar; ko'rsatmalarni tarqatish va o'tkazishni rag'batlantirish tashabbuslari; yuqori intellektual salohiyatga ega o'quvchilar va talabalarning maktab tuzilmasi doirasida o'qish, sog'liq va farovonlik huquqini himoya qilish bo'yicha funktsional tashabbuslar.

O'qituvchi shaxsiylashtirilgan o'yin muhitini qo'llagan paytda, o'qituvchining o'zi har bir talabaning boshlang'ich darajasini tanlash imkoniyatiga ega va shu bilan talabaning o'z imkoniyatlariga muvofiq ishlash va fikr-mulohazalar bilan tavsiflangan doimiy yaxshilanishni kafolatlaydi. Bundan tashqari, o'yin platformalari tufayli guruh nuqtai nazaridan yuzaga keladigan hamkorlik chiziqli va inklyuziv integratsiyaga imkon beradi. Shu sababli, xalqaro ilmiy va hukumat panoramasi bu masalaga tobora ko'proq e'tibor va sezgir bo'ladi degan umiddamiz: nafaqat ushbu mavzu bo'yicha tadqiqotlarni rag'batlantirish, balki o'qituvchilarni tayyorlash orqali kengroq bilimlarni olishga qaratilgan real siyosatni joriy etish. mavzu va e'tibor talabalarning kognitiv, hissiy va ijtimoiy ehtiyojlariga tobora ko'proq.

Foydalanilgan adbiyotlar:

1. McClain, M. C., & Pfeiffer, S. (2012). Identification of gifted students in the United States today: A look at state definitions, policies, and practices. *Journal of Applied School Psychology*, 28(1), 59-88.
2. McCoach, D. B., Kehle, T. J., Bray, M. A., & Siegle, D. (2001). Best practices in the identification of gifted students with learning disabilities. *Psychology in the Schools*, 38(5), 403-411.
3. Coleman, M. R., & Gallagher, J. J. (1995). State identification policies: Gifted students from special populations. *Roeper Review*, 17(4), 268-275.
4. Асраев З. Р. LMS MOODLE ДАН ФОЙДАЛАНИБ «АМАЛИЙ МЕХАНИКА» КУРСИНИ ЎҚИТИШДА ТАЛАБАЛАРНИНГ ЎЗ-ЎЗИНИ РИВОЖЛАНТИРИШИНИ ФАОЛЛАШТИРИШ //Academic research in educational sciences. – 2020. – №. 4. – С. 114-123.
5. Асраев З. Р. ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ОБУЧЕНИИ ПРИКЛАДНОЙ МЕХАНИКИ //Образование и проблемы развития общества. – 2021. – №. 4 (17). – С. 22-27.

6. Sultankulov, G. (2019). SOME CHALLENGES IN TRANSLATING LEGAL DOCUMENTS. HUMANITIES IN THE 21ST CENTURY: SCIENTIFIC PROBLEMS AND SEARCHING FOR EFFECTIVE HUMANIST TECHNOLOGIES, 19.
7. Qizi S. G. G., Teshaboyevna D. D. Methods Of Formation Of Independent Reading Skills In Primary School Pupils //JournalNX. – C. 21-24.
8. Kizi S. G. G. Formation Of Independent Reading Skills in Primary School Students //Texas Journal of Multidisciplinary Studies. – 2021. – T. 2. – C. 222-224.